# PERSBERICHT

## DE VICTORINE VAN SCHAICKFONDS PUBLICATIEPRIJS GAAT NAAR STEVEN LAPORTE

Jaarlijks onderscheidt het **Victorine van Schaickfonds** publicaties, initiatieven en scripties op het gebied van het bibliotheek- en informatieterrein. Meer informatie vindt u op onze website.

Dit jaar reikt de jury vier prijzen uit.

### PUBLICATIEPRIJS – 2500 EURO

De prijs voor de beste publicatie op het vakgebied – en daarmee de Victorine van Schaick Penning en het daaraan verbonden geldbedrag van €2500 – gaat dit jaar naar Steven Laporte voor zijn proefschrift*: A philosophy of knowledge organization: Reimagining the library as a dynamic prior.*

Bibliotheken worden vaak beschouwd als instellingen die bestaande kennis verzamelen en toegankelijk maken. In zijn proefschrift *A Philosophy of Knowledge Organization: Reimagining the Library as a Dynamic Prior* laat Steven Laporte zien dat zij ook een actieve en fundamentele rol spelen in de vorming van kennis. Door de manier waarop ze informatie selecteren en aanbieden, hebben bibliotheken grote invloed op welke kennis zichtbaar wordt en hoe mensen kennis kunnen verwerven, ordenen en begrijpen. Daarmee raakt het onderzoek van Laporte aan de kern van het bibliotheek- en informatievak.

Laporte verbindt inzichten uit de bibliotheek- en informatiewetenschap met filosofische theorieën over kennis en interpretatie. Hij ontwikkelt een benadering waarin kennisorganisatiesystemen worden beschouwd als veranderlijke modellen die mede richting geven aan ons begrip van de wereld. Daarbij besteedt hij aandacht aan de wisselwerking tussen de persoonlijke kennis van gebruikers en de ordening die bibliotheken aanbrengen. Nu algoritmen en kunstmatige intelligentie een steeds grotere rol spelen bij het selecteren en presenteren van informatie, krijgt deze benadering bijzondere betekenis. Omdat de herkomst en context van informatie uit beeld dreigen te verdwijnen,  pleit Laporte voor een sterkere rol van bibliotheken in het bevorderen van kritisch begrip van informatiebronnen en de systemen die deze bronnen ontsluiten.

De jury waardeert het proefschrift van Laporte vanwege zijn originaliteit, zijn theoretische diepgang en zijn betekenis voor de verdere ontwikkeling van het bibliotheek- en

informatievak. Het onderzoek brengt verschillende wetenschappelijke tradities op een overtuigende manier bijeen en biedt een samenhangend perspectief op de maatschappelijke en epistemologische functie van bibliotheken. Laporte maakt duidelijk dat de manier waarop kennis georganiseerd wordt de voorwaarden bepaalt waaronder mensen kennis kunnen verwerven en beoordelen. Daarmee levert hij een waardevolle en oorspronkelijke bijdrage aan het denken over de rol van bibliotheken en informatieprofessionals in een veranderende informatiesamenleving.

## INITIATIEFPRIJS – 2000 EURO

De initiatiefprijs van 2000 euro gaat naar Onderzoeksgroep CARE, Reflectietool KRITIKOS.

Generatieve AI verandert in hoog tempo hoe studenten informatie zoeken en gebruiken. Zelf zoeken via de bibliotheekcatalogus of via een zoekmachine verandert steeds meer in een ‘conversational discovery’ waar de gebruiker informatie verkrijgt via een vraag- en antwoordspel met een AI-bot, zoals ChatGPT, Gemini of Claude. Er schuilen hierin belangrijke risico’s: de algoritmes van de AI-bots zijn niet transparant, en er is grote kans op desinformatie, gekleurde perspectieven en confirmation bias. Dit maakt het beoordelen van informatie en het ontwikkelen van digitale geletterdheid extra belangrijk.

KRITIKOS zorgt voor tegenwicht tegen de risico’s van AI gebruik door als een kritische vriend mee te lopen en vragen te stellen. Het doel is de gebruiker kritisch te laten denken over de manier waarop informatie wordt verkregen en over de verkregen informatie zelf. Zo schaaft KRITIKOS de informatievaardigheden van studenten op een interactieve manier bij en leert hen bewuster met AI om te gaan.

KRITIKOS is ontwikkeld door onderzoeksgroep CARE van de Hogeschool Utrecht, en de bibliotheken van de HU en de UvA/HvA, in een samenwerking van verschillende expertises (ICT, onderwijs, ethiek, bibliotheekexperts). Studenten schreven de code en dachten mee over de ethiek van het instrument. Privacy is gegarandeerd. Zowel studenten als docenten waarderen de tool—een belangrijke voorwaarde voor bredere inzet ervan. De code is open source en direct inzetbaar voor anderen.

Dit innovatieve instrument komt op het juiste moment om het disruptieve karakter van de AI-ontwikkelingen bij te buigen. Het levert een belangrijke bijdrage aan verantwoordelijk AI gebruik en digitale geletterdheid, een van de kerntaken van bibliotheken. De jury beloont KRITIKOS met veel genoegen met de Victorine van Schaick initiatiefprijs.

## SCRIPTIEPRIJS – 1500 EURO

De scriptieprijs van 1500 euro gaat naar Cynthia de Vries voor haar masterscriptie ‘Beyond Navigation: Designing and Evaluating AI-Mediated Interpretive Access to Open Government Disclosures for Diverse Citizen Audiences’, voor de Master Cultural Data and Artificial Intelligence van de Universiteit van Amsterdam.

In haar masterscriptie ‘Beyond Navigation: Designing and Evaluating AI-Mediated Interpretive Access to Open Government Disclosures for Diverse Citizen Audiences’ biedt Cynthia de Vries een antwoord op de vraag hoe openbare overheidsinformatie echt toegankelijk kan worden voor een breed en divers publiek. De Wet open overheid (Woo) garandeert publieke toegang tot overheidsdocumenten voor alle burgers en het eerder ontwikkelde platform WOOLens maakt die documenten vindbaar. Maar *openbaarmaking* van informatie betekent niet automatisch toegankelijkheid voor een breed publiek. De documenten vormen een wirwar van e-mails, brieven en administratie, zonder toelichting of instructies voor interpretatie. Voor burgers zonder specialistische deskundigheid is de interpretatie van deze informatie een uitdaging. Ook de Nederlandse taal vormt een barrière. Het onderzoek van De Vries richt zich specifiek op een doelgroep van niet-Nederlandstalige burgers (Engels- en Papiamentstaligen) die extra drempels ervaren bij het raadplegen van overheidsinformatie.

De scriptie van De Vries geeft een diepgaande wetenschappelijke analyse van dit maatschappelijk zeer relevante vraagstuk, maar reikt ook concrete oplossingen aan. Zo heeft De Vries een ‘Quick Guide’ ontwikkeld. De door AI bemiddelde Quick Guide biedt contextuele informatie en een beschrijvende analyse van versnipperde overheidsinformatie in duidelijke taal. Empirisch onderzoek toont aan dat de QuickGuide in combinatie met WOOLens de effectieve toegang tot complexe dossiers voor burgers en professionals substantieel en meetbaar vergroot.

De scriptie van De Vries is van een uitzonderlijk academisch niveau en paart een gedegen theoretisch kader aan een elegante en maatschappelijk relevante oplossing voor het probleem van toegankelijkheid en inclusiviteit. De combinatie van theoretische onderbouwing met praktisch ontwerp, implementatie en empirische evaluatie is sterk. De Vries slaat met haar scriptie een brug tussen geavanceerde technologie (AI) en de eindgebruiker, en verbetert de informatiepositie van de burger in een democratische samenleving.

## OEUVREPRIJS

De oeuvreprijs gaat naar Mark Deckers voor zijn vele publicaties op het gebied van de openbare bibliotheek.

Mark Deckers is bibliothecaris en werkzaam als bestuurssecretaris bij Rijnbrink. Hij blogt sinds 2008 over de ontwikkelingen die van belang zijn voor bibliotheken. Hij volgt de

overheden, het beleid, de wetgeving en hij geeft onvermoeibaar analyses van de statistieken waar de bibliotheekinstellingen het veld jaarlijks mee overstromen. Hij schrijft duidelijk en toegankelijk, vaak lichtvoetig, en verklaart, opinieert en kijkt vooruit. Daarmee gooit hij een reddingsboei uit naar al die vakgenoten die anders zouden verdrinken in de informatie die hen overspoelt.

Daarnaast heeft Deckers zich ontwikkeld tot de Dr. L. de Jong van het bibliotheekwerk. Minder gewichtig en moraliserend dan deze beroemde voorganger heeft hij vier boeken over openbare bibliotheken in de Tweede Wereldoorlog gepubliceerd. Hij brengt hierin grotendeels onbekende geschiedenissen aan het licht:

- *Alles behouden* over de bibliotheek Deventer in de Tweede Wereldoorlog
- *Geruisloos verdwenen uit de bibliotheekgeschiedenis* over het lot van de ontslagen Joodse medewerkers van bibliotheken
- *Elsa van Gool: bibliotheekvrouw in het verzet*
- En tenslotte *Mejuffrouw Gehner en meneer Zwager*, directrice en voorzitter van de bibliotheek die zich onder zeer weinigen verzetten tegen de Duitse bezetter en zijn Nederlandse handlangers.

Deze soms wrange verhalen worden ernstig, maar altijd goed leesbaar opgediend.

Kortom, Deckers houdt met zijn publicaties de vinger aan de pols van de hedendaagse ontwikkeling van de openbare bibliotheek en draagt bij aan onze kennis van het bibliotheekverleden. Een welverdiende oeuvreprijs voor Mark Deckers, in de hoop en verwachting dat hij zijn goede en belangrijke werk nog vele jaren voort zal zetten.

## PRIJSUITREIKING

De prijzen zijn aan de winnaars overhandigd tijdens het KNVI event ‘Generatieve AI en de informatieprofessional’ op 5 november a.s. in de KINO bioscoop in Rotterdam.